

STS.1 | Examinar las basas natiralas da la terra

◀ Cumpetenzas precedentas: NUS.4.4

2. Las scolaras ed ils scolars san analisar l'aura ed il clima.

renviaments

Geografia: aura e clima

STS.1.2

Las scolaras ed ils scolars ...

3	a	» san descriver differentas zonas da cuntrada ed attribuir ad ellas las basas climaticas ch'en characteristics per ellas (p.ex. diagrams climatics). ☒ zona fraida, zona temprada, zona subtropica e zona tropica; stgalims d'atezza; posiziun continentala ed oceanica	
	b	» san denominar constellaziuns generalas da l'aura e vasts systems da vent e declerar las auras tipicas che resultan da quels. ☒ circulaziun tropica; constellaziuns generalas da l'aura en l'Europa: favugn, curs da la front, bisa	
	c	» san s'infurmar davart la midada dal clima, declerar motivs e giuditgar ils effects da la midada dal clima per differentas regiuns dal mund, en spezial da la Svizra (p.ex. regress dals glatschers: senda instructiva davart ils glatschers davant il vadretg da Morteratsch, vaschs da glatschers a Malögia, sdregliada da la schelira permanenta, institut federal per la perscrutaziun da naiv e da lavinas). ☒ effect da serra; eveniments extremis: auas grondas	
	d	» san declerar la situaziun actuala cun il svilup dal clima sco era formular contribuziuns per limitar la midada dal clima en il futur.	FSP - Ambient natiral e resursas



Exempel da planisaziun

Referiments tranter geografia ed istorgia

Sche geografia ed istorgia vegnan instruidas a moda parallela, èsi pussaivel da far referiments tranter quests dus roms. En la tabella qua sutvart vegnan documentads quests referiments sco puncts cuminaivels da contact, e quai supponind che las cumpetenzas dal plan d'instrucziun tar ils champs tematics proponids vegnian resumadas. En quest connex stoi vegnir resguardà che la proposta d'instrucziun è mo ina da las variantas pussaivlas. Ultra da quai daventi evident che pliras cumpetenzas vegnan pretendidas e promovidas tar ils champs tematics respectivs e che plirs stgalims da cumpetenza vegnan pledads per regla en las differentas lecziuns.

Tabella 1: Referiments tranter geografia ed istorgia

	Geografia	Puncts cuminaivels	Istorgia
7. classa	Europa (1, 2, 3) Viver e lavurar en Europa, survista dal territori natiral, dumondas actualas STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.2, 1.4, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3		Istorgia en mes conturns (1) Istorgia da scola, istorgia da mintgadi; biografia; survista da las epocas; STS 5.3, 6.1, 7.1, 7.2, 7.3
	La terra sco planet Stagiuns, uras dal di, aura e zonas da vegetaziun STS 1.1, 1.2, 4.1, 4.2, 4.3	(1) Il tema <i>cuntradas</i> permetta da far connexs cun fenomens da la natira (GG) e cun midadas en il temp (IST).	Cumenzament dal temp modern (1) Expansiun europeica, reformaziun, absolutissem, Revoluziun franzosa STS 5.1, 6.1, 6.2, 7.2, 8.2
	Arctica / antarctica Modas da viver, materias primas, traffic, clima, aua / continent STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.2, 2.3, 1.4, 3.1, 4.1, 4.2, 4.3	(2) L' <i>Europa</i> na po betg mo vegnir structurada e descritta geograficamain, mabain er ordinada e caracterisada istoricamain.	La Svizra en l'Europa revoluziunara (2) Helvetica, stadi federal, naziun; libertad, egualitad, constituziun, separaziun da las pussanzas STS 5.1, 5.3, 6.2, 7.1, 8.1
	Fenomens natirals (1) Furmas da cuntradas e ristgas da la natira STS 1.3, 4.1, 4.2, 4.3		Convivenza en Svizra (3, 7) Democrazia, suveranitat dal pievel, iniziativa, referendum, partidas, federaziuns STS 5.2, 8.1, 8.2
	Esser per via (4) Transport, mobilitad e turissem STS 2.4, 2.5, 1.2, 1.3, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3	(3) Il tema <i>convivenza</i> ha in connex cun dumondas che concernan la populaziun (GG: Europa) e pussibiliteschas referiments a la structura politica da la Svizra (IST).	
8. classa	Umans e citad e champagna (3) Structura da la populaziun, lieu da domicil, citad, champagna, aglomeraziun STS 2.1, 2.3, 4.1, 4.2, 4.3		Viver cun revoluziuns tecnicas (5) Industrialisaziun, dumondas socialas, lavur d'uffants en Svizra e sin il mund STS 5.2, 5.3, 6.2, 7.1
	America dal Nord (4) Migraziun, agricultura, energia, modas da viver, citads, turissem STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.2, 1.4, 2.5, 4.1, 4.2, 4.3	(4) <i>Mobilitad e fugia</i> en differentas regions dal mund pon vegnir tematisadas or d'ina perspectiva geografica ed istorica.	Imperialissem ed Emprima Guerra mundiala (5) Imperialissem, colonialissem, naziunalissem, 1. Guerra mundiala STS 6.2, 7.2
	Materias primas ed energia (5) Basas da viver, resursas, materias primas, dumondas d'energia STS 1.4, 3.1, 4.1, 4.2, 4.3		Temp tranter las guerras (4) Crisas economicas, fashissem, communissem, discriminaziun STS 5.1, 5.2, 6.3, 8.2
	Africa (6, 8) Modas da viver, materias primas, citad / champagna, turissem, desertificaziun STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.2, 3.1, 2.5, 4.1, 4.2, 4.3	(5) Il tema <i>produccziun, consum, commerzi</i> pussibiliteschas da far referiments a la midada structurala ed a la vita cun revoluziuns tecnicas.	La Segunda Guerra mundiala e la Svizra (4) Epoca dals extremists, fugia, holocaust, dignitad umana, ONU, neutralitad STS 5.1, 6.3, 7.2, 8.2, 8.3
	Planisaziun dal territori (8) Dumondas actualas per la societad, politica da l'organisaziun dal territori STS 3.3, 4.1, 4.2, 4.3		
9. classa	Producziun, consum, commerzi (5, 6) Agricultura, industria e servetschs, midadas structuralas STS 3.2, 4.1, 4.2, 4.3	(6) La <i>globalisaziun</i> n'ha betg mo motivs e consequenzas pertutgant il spazi, mabain er dimensiuns istoricas.	L'Europa dividida ed unida (6, 7) Guerra fraida, conjuntura auta, moviment d'indipendenza, intervista da perditgas dal temp, Cussegl da l'Europa, OSCE STS 5.2, 5.3, 6.3, 7.3, 8.3
	Asia / Australia, Oceania (8) Modas da viver, economia, citads, high tech, energia, materias primas STS 2.1, 2.2, 2.3, 1.4, 3.1, 2.5, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3	(7) <i>Sfidas dal futur</i> pon vegnir contempladas sut las perspectivas las pli differentas.	Istorgia contemporana (6) Globalisaziun, guerra civila, terrorissem, fugia, migraziun STS 5.1, 5.3, 6.3, 7.3, 8.3
	La terra sco sistem Furmas d'utilisaziun en sistems ecologics da la terra STS 3.1, 1.4, 4.1, 4.2, 4.3		La Svizra: ina societad moderna (7) Giustia, curaschi civil, federalissem, democrazia directa, relaziun Svizra - Europa STS 5.2, 5.3, 6.3, 7.1, 7.2, 7.3, 8.1, 8.3
	America centrala e latina (4, 8) Modas da viver, materias primas, guaud tropic, disparitads, migraziun, cuntradas STS 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 1.4, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3	(8) Ils <i>dretgs umans</i> èn in tema impurtant en bleras regions dal mund.	Democrazia e dretgs umans (8) Constituziun, separaziun da las pussanzas, dretgs fundamentals, dretgs umans, dignitad umana STS 8.1, 8.2, 8.3
	Il futur sco project (7) Midada dal clima, urbanisaziun, disparitads, migraziun, resursas STS 1.2, 1.4, 3.1, 4.1, 4.2, 4.3		